

КРИВОРІЗЬКИЙ ПРОМЕТЕЙ – ЕДУАРД ФУКС: ДО 148 РІЧНИЦІ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОДНОГО З ФУНДАТОРІВ УНІВЕРСИТЕТУ

Криворізький національний університет – це, перш за все, жива спільнота людей – викладачів, науковців та студентської молоді. Історія нашої ALMA MATER тісно вплетена в історію рідного міста, суспільства та промисловості. Звернення до історичного коріння нашого університету – це сторінка пам'яті й спосіб осмислення динамічного розвитку вищої освіти та науки. Адже будь-які досягнення ґрунтуються на спадщині попередніх поколінь. Особливе місце в структурі пам'яті посідає біографічний вимір минувшини. До знакових постатей, які були дотичні до витоків Криворізького національного університету, відноситься Едуард Карлович Фукс. 30 квітня виповнилася 149 річниця з Дня народження одного з фундаторів нашого навчального закладу, відомого геолога, гірничого інженера, викладача, фотографа та справжнього патріота криворізької землі. Він був репресований сталінською системою, тому його ім'я пережило тривалу епоху замовчування.

Якщо доля Олександра Поля (Степового Прометей, за влучним висловлюванням дослідників) достатньо відома широкому загалу, то життя Едуарда Фукса довгий час залишалося в тіні. Його наукова, професійна, мистецька та освітня спадщина потребує осмислення та популяризації. Внесок цієї людини в історію промислового Криворіжжя та нашого університету, без перебільшення, важко осягнути нашвидкуруч. Людина-епоха, недооцінений сучасниками, недостатньо відомий нащадкам, Е. Фукс посідає знакове місце в традиціях рідної ALMA MATER та пам'яті міста руди та металу. Бо він - «криворізький Прометей»! Про що, власне, красномовно свідчить його життєвий шлях та спадщина.

ФУКС Едуард Карлович (1872-1938) - уродженець Білорусії, нащадок зрусифікованих німців, лютеранської віри, випускник Петербурзького гірничого інституту, геологічними дослідженнями в Кривому Розі почав займатися з кінця XIX ст., ініціатор створення Технічного товариства інженерно-технічних працівників Криворізького басейну (1905 р.), викладач геології, мінералогії, гірничого мистецтва, перший завідувач геолого-мінералогічного кабінету Криворізького вечірнього робітничого технікуму – Криворізького гірничорудного інституту (1922-1932 рр.), провідний геолог Криворізьких залізрудних трестів і рудоуправлінь. Склавав перший геологічний опис Криворізького залізрудного басейну. Написав наукову працю «Кривий Ріг у світовій промисловості» (1920 р.). Завдячуючи його науковій позиції, Кривий Ріг отримав статус міста у 1919 р. В 1926 р. здійснив перший повний перерахунок покладів криворізької залізної руди.

4 жовтня 1922 р. розпочалися заняття в Криворізькому вечірньому робітничому технікумі, на базі якого виник гірничорудний інститут. Для самого Едуарда Фукса цей рік став початком його викладацької діяльності; він читав лекції з геологічних дисциплін. Серед першого випуску студентів восени 1926 р. був і його син, який пішов шляхом батька. З 1930 р. як головний геолог Кривбасу очолив спеціальну геологічну організацію - Геолтрест (криворізьку філію). Зібрав унікальну колекцію мінералів. Залишив для нащадків велику фотоспадщину. Тому сьогодні ми можемо споглядати краєвиди Криворіжжя та його жителів сторічної давнини! Один з небагатьох, хто отримав звання «Герой Праці» (1922 р.). Двічі був жертвою сталінських репресій. 2 квітня 1938 р. помер від виснаження (відмовився від їжі в знак протесту). Місце поховання не відомо. Лише в 1957 р. родина Е. Фукса отримала довідку про відсутність складу злочину, а остаточно був реабілітований 21 листопада 1989 р.

Останнім часом особистість Е. Фукса повертається із забуття. В 2016 р. в межах кампанії декомунізації в Кривому Розі на честь Едуарда Фукса перейменовано вулицю Тухачевського в Покровському районі. Видаються брошури, книги, фотоальбоми; вийшла друком поштова картка з оригінальною поштовою маркою. Випадком долі фотоспадщина Е.Фукса була віднайдена, врятована та зажила яскравими кольорами на виставках й виданнях І. Рукавіцина, Г. Аргунова тощо. Пам'ятаємо та шануємо життєвий шлях й доробок корифеїв, до лав яких сміливо відносимо ім'я Едуарда Фукса! Документи, фотографії, листи, особисті речі, фотокамера Е. Фукса зберігаються в музеї історії Криворізького національного університету.